

26.11.2024

Asia/26

§ 663

Kaupunkiympäristölautakunnan vastaus valtuutettu Petrus Pennan- sen ym. valtuustoaloitteeseen koskien kasvillisuuden lisäämistä katutilaan

HEL 2024-005244 T 00 00 03

Päätös

Kaupunkiympäristölautakunta katsoi valtuustoaloitteen loppuun käsitel-
lyksi.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Ville Lehmuskoski

Lisätiedot

Maria Hyövälti, johtava maisema-arkkitehti, puhelin: 09 310 37494
maria.hyovalti(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuustoaloite 10.04.2024 Pennanen Petrus Kasvillisuuden lisääminen
katutilaan

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Aloitteen tekijä

Otteen liitteet

Esitysteksti

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytän-
töönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Valtuustoaloitteessa toivotaan lisää kasvillisuutta katutilaan muuttamal-
la raitiovaunukaistat viherradoiksi, tekemällä julkisen liikenteen pysäk-
kikatoksiin viherkattoja ja istuttamalla puita pysäkkikatosten päätyihin,
tien levennyksiin ja liikennesaarekkeisiin. Valtuustoaloitteessa ehdote-
taan tutkittavan pienten puiden istutuslaatikoiden käyttöä sekä vehrey-
den lisäämistä esimerkiksi Hämeentielle.

Johdanto

Kaupunkiympäristön toimialalla on monia ajankohtaisia hankkeita, joissa edistetään kasvillisuuden lisäämistä katutilaan. Sekä rakennetun luonnon monimuotoisuuden vaaliminen että kasvillisuuden vaikutus ihmisten hyvinvointiin on tunnistettu laajasti toimialalla. Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelu sekä liikenne- ja katusuunnittelu ovat tiivistäneet entisestään yhteistyötä katuvihreän lisäämiseksi.

Katutilassa monet eri toiminnot kilpailevat rajallisesta tilasta: eri liikennemuodot, maanpäällinen ja -alainen infra, kasvillisuus, puusto latvuk-sineen ja juuristoineen, kaupunkikuva näkymälinjoineen sekä monet eri tavoin viihtyisyyteen vaikuttavat toiminnot.

Katujen vehreyden varmistamiseksi kaikessa maankäytön suunnittelussa kaavoituksen eri tasoilla tulee varata katuvihreälle riittävät olosuhteet, kuten tilaa, vettä ja valoa. Tämä edellyttää mahdollisimman aikaisessa vaiheessa tiivistä yhteistyötä maisema-, liikenne-, katu- ja kunnallisteknisen suunnittelun sekä asemakaavoituksen välillä. Tällä tavoin kadun tilavarauksissa voidaan huomioida ja yhteensovittaa eri tekniikkalajien vaatimat tilat. Katua reunustavien tonttialueiden kasvillisuudella on suuri merkitys katutilan vehreyteen ja sen mahdollisuudet tulisi myös tunnistaa suunnittelun alkuvaiheessa.

Ajankohtaiset katuvihreän edistämishankkeet

Tämän vuoden aikana on valmistumassa selvitys katuvihreän lisäämisen painopisteistä koko Helsingin alueella. Työ toimii pohjana tarkemmalle suunnittelulle ja auttaa löytämään katuvihreän näkökulmasta tärkeät kehitettävät katualueet. Työssä on koostettu Helsingin nykyinen katuvihreäverkosto sekä katuvihreän kehittämistarpeita, lisäämisen reunaehtoja ja mahdollisuuksia. Katuvihreäverkost selvitys on tarkoitettu erityisesti suunnittelijoiden työn tueksi.

Samoin tänä vuonna on valmistumassa Helsingin käveltävien katu- ja kaupunkitilojen suunnitteluohje, jossa on otettu kantaa myös katuvihreän tärkeyteen kävelyn edistämisen kannalta.

Keväällä ilmestyneen Sallitusti villi -oppaan tavoitteena on auttaa ehkäisemään luontokatoa kaupungissa sekä vaalimaan ja rikastamaan luonnon monimuotoisuutta Helsingin rakennetussa ympäristössä. Oppaassa on käsitelty laajasti katu- ja kaupunkivihreää ja se sisältää ideakortteja suunnittelun tueksi.

Lisää vehreyttä Kallion, Harjun, Sörnäisten ja Vallilan alueille! -selvitys valmistui OmaStadi-hankkeena. Työ sisältää koko suunnittelualueen kattavan viherryttämiskonseptin sekä neljä tarkempaan tarkasteluun valittua kehityskohdetta, jotka sisältävät toimenpide-ehdotuksia.

Nopeina katujen viherryttämisen toimenpiteinä on valmistunut useita hankkeita, joissa pysäköintipaikkojen tilalle on tuotu istutuksia. Esimerkiksi tänä vuonna Sörnäistenkadulle istutettiin pysäköintitaskujen väliin puita ja maanpeitekasveja. Viime vuonna uusia katuistutuksia toteutettiin Alppikadulle, Kuortaneenkadulle, Päijänteentielle, Eerikinkadulle ja Kinaporinkadulle.

Kantakaupunkiin suunnitellaan lisää vehreyttä neljässä kohteessa, joissa nykyisiä kiveysalueita ja pysäköintiruutuja muutetaan istutusalueiksi. Hanke perustuu kaupungin strategiseen tavoitteeseen lisätä katuvihreän määrää. Osa kohteista on valittu asukkaiden laatimien Omastadi-ehdotusten perusteella. Suunnitelmat valmistuvat vuoden 2024 loppuun mennessä ja kohteiden rakentaminen alkaa vuonna 2025.

Helsingin kaupunki ja Forum Virium ovat mukana useammissa kokeiluissa, joissa testataan uusia vehreyttämisen ratkaisuja kaupunkitilassa.

Väliaikaisena kokeiluna kahdelle Hermannin rantatiellä sijaitsevalle raitiovaunupysäkillä asennettiin kesä-heinäkuun taitteessa kasvikatto ja -pylväitä, jotka muuttavat tavalliset pysäkit viherpysäkeiksi. Kokeilu tehdään yhteistyössä Pääkaupunkiseudun kaupunkiliikenne Oy:n ja Helsingin raitiovaunupysäkit omistavan ulkomainosyhtiö JCDecaux Finland Oy:n kanssa.

Katuvihreän lisäämisen edellytykset

Katuvihreällä tarkoitetaan kaikkea katutilassa kasvavaa kasvillisuutta: katupuita, pensaita sekä esimerkiksi niittyjä, nurmikoita, perennoja, köynnöksiä ja yksivuotisia kesäkukkia. Näitä kaikkia kasvityyppejä käytetään monipuolisesti katutilan viherryttämässä. Pensasistuksia käytetään monesti katupuuistutusten täydentäjinä. Muut kasvityypit, kuten köynnökset, niityt ja kukkaistutukset, eivät pääsääntöisesti viihdy varjostuksen vuoksi katupuiden alla, vaan niitä on hyvä sijoittaa sellaisille katualueille, joissa puut eivät menestyisi. Luonnonkasveja suositetaan myös rakennetuissa ympäristöissä. Näin tehtiin muun muassa Kalasatamasta Pasilaan raitiotiehankeissa, joka on hyvä esimerkki tulevaisuuden raitiotiehankeille. Katujen kunnostusten yhteydessä on mahdollista tarkastella nykyisten raitiovaunukaistojen muutosmahdollisuuksia.

Kaupunkikasvillisuuden istuttamisen suurin haaste on tilan puute. Kasvillisuus tarvitsee riittävästi maanalaista tilaa juurilleen. Lisäksi katupuut ja pensaat vaativat vähintään kolmen metrin levyiset istutuskaistat ajoratojen välissä ja puut tarvitsevat 6 metrin etäisyyden rakennuksen julkisivusta. Katupuut ovat näkyvin ja pitkäikäisin katuvihreän osa, joka tarvitsee myös eniten tilaa. Helsingin kaupunkipuulinjauksen tavoitte-

na on turvata katu- ja puistopuiden elinolot, jotta ne voivat kasvaa pitkäikäisiksi ja elinvoimaisiksi samalla maksimoiden ekosysteemipalvelut. Kaupunkipuulinjauksen mukaan katu- ja puistopuuta ei istuteta paikkaan, johon sen juuristo tai latvus ei tule mahtumaan.

Katupuiden istuttaminen ja hoitaminen on arvokasta. Helsingissä on noin 30 000 katupuuta ja vuosittain istutetaan noin 1 000 uutta katu- ja puistopuuta. Heikoissa kasvuolosuhteissa puiden istuttamiseen tehty investointi ei ole pitkäikäinen puiden jäädessä kitukasvuisiksi. Yhden istutettavan puun yksikköhinta on tuhansia euroja. Hinta vaihtelee istutuspaikasta riippuen yleensä 4000–15000 € välillä. Kustannuksia kertyy istutusten suunnittelusta, istutustyöstä ja kahden vuoden takuuhoidosta, jonka aikana varmistetaan puun kasvuun lähdöstä muun muassa kastelun avulla. Hyvien kasvuolosuhteiden turvin puut kasvavat suuri-koisiksi ja pitkäikäisiksi tuottaen ekosysteemipalveluja, kuten hulevesien aiheuttamien haittojen vähentämistä ja jopa niiden ehkäisemistä sekä lämpötilojen tasaamista kesähelteillä.

Katupuiden sijoitteluun vaikuttavia asioita ovat muun muassa mahdolliset kansirakenteet, turvallisen liikenteen tarvitsemat näkemäalueet, kasvuympäristövaatimukset, kaivutilat, pysäkit ja muut kalusteet, kadunvarsipysäköinti, valaistusratkaisut, liikennemerkkit, ilmajohtot ja mainostaulut.

Istuttamalla puita pysäkkikatosten päätyihin, tien levennyksiin tai liikennesaarekkeisiin voidaan aiheuttaa ongelmia. Istutettaessa puita pitää ottaa huomioon esteettömyys, puiden hoidon vaatima tila, kunnossapito niin kesällä kuin talvella sekä näkemäalueet, joita puut eivät saa peittää.

Maan alla puille on varattava riittävä kasvualustatilavuus, jotta puut voivat juurtua ja pysyä pystyssä. Kasvualustassa on myös oltava ravinteita ja riittävästi vettä, jotta puut voivat kasvaa ja pysyä hengissä myös kuivien jaksojen yli. Kasvukauden aikana täysikasvuisen lehtipuun vedentarve voi olla satoja litroja vuorokaudessa.

Valtakunnallisesti on laadittu ohjeistus rakentamisen yleisistä laatuvaatimuksista, jotka sisältävät rakennusalan yleisesti hyväksytyn rakennustavan kuvauksen (RYL, InfraRYL). Näissä ohjeissa suositukset puiden kasvualustatilavuuksista vaihtelevat puulajien koosta ja kasvualustan laadusta riippuen 15–40m³. Yhtenäinen, suuri kasvualusta luo puille parhaat edellytykset kasvaa hyväkuntoiseksi ja pitkäikäiseksi. Pienet, esimerkiksi alle yhden neliömetrin suuruiset, kasvualustat soveltuvat pensaille tai perennoille.

Kaduille, joissa maanalainen infrastruktuuri rajoittaa kasvillisuusvalintoja, voidaan suunnitella esimerkiksi köynnös-, pensas-, ja perennakas-

villisuutta. Ruukut, joissa on luonnonolosuhteisiin verrattuna hyvin vähän kasvualustaa, tukevat heikosti puiden kasvuedellytyksiä. Ruukkuistutuksissa tilanpuutteen lisäksi puun kasvua vaikeuttaa juuriston jäätyminen ja juurten heikko veden ja hapen saanti. Kastelun ja hoidon tarve tekee ruukkuistutuksista kalliita.

Helsingissä käytettävien ruukkuistutuksia pääasiassa kausikasveille eikä ruukuissa olevilla kausikasveilla voida korvata maanvaraisia istutuksia. Ruukkuistutuksia tehdään harkiten. Suuren kastelu- ja hoitotarpeen vuoksi ruukkuistutukset edellyttävät paljon erikoiskalustolla tehtävää huoltoajoa. Ruukut on kuljetettava välivarastopaikkaan talvikunnossapidon vuoksi. Kaupungissa on myös paljon paikkoja, joihin ruukkuja ei voi sijoittaa, esimerkiksi työmaakohteisiin ei voida sijoittaa mitään ylimääräisiä elementtejä. Samoin rakennusluvassa osoitetut hälytysajoneuvoja tai huoltoajoa varten tarkoitettut kulkuyhteydet tulee säilyttää ajokelpoisina.

Suunnittelutrendien muutos

Kaupunkisuunnittelussa ja sen tavoitteissa on tapahtunut viimeisen 15–20 vuoden aikana muutosta. Tahtotila ja suunnittelutrendit ovat muuttuneet. Kaupunkisuunnittelun aikajänteet ja prosessit ovat pitkiä ja usein suunnitteluihanteet ovat voineet vaihtua alueiden suunnittelusta toteutussuunnitteluun edettäessä. Nykyään monet tahot haluavat veyhtyä kaikkialle kaupungissa. Taustalla on monia ilmiöitä, kuten esimerkiksi lisääntynyt tieto ilmastonmuutokseen sopeutumisen tarpeesta sekä koronapandemia, jolloin luonnon elvyttävä vaikutus koettiin erityisen suureksi.

Viime vuoden lopussa valmistui selvitys katuvihreän lisäämisestä Kalasatamaan, ja sen pohjalta katuvihreää on jo lisätty alueella. Kalasataman osayleiskaava on vuodelta 2007 ja suurin osa Kalasataman katusuunnitelmista on hyväksytty vuonna 2015.

Hämeentien suunnittelun aikaan, vuonna 2014, suunnittelun tavoitteiden painotus ei ollut katuvihreän ja viihtyisyyden edistämisessä vaan joukkoliikennekadun toteuttamisessa ja sujuvan pyöräliikenteen turvaamisessa. Tästä tehtiin myös 12 000 ääntä saanut kuntalaisaloite. Hämeentiestä tehtiin ennen-jälkeen-tutkimus, joka julkaistiin alkuvuodesta. Sen mukaan olosuhteet ovat parantuneet pyörä- ja joukkoliikenteen osalta, ja pyöräilijöiden määrä on jopa nelinkertaistunut. Tutkimuksen tulosten pohjalta on laadittu jatkotoimenpide-ehdotuksia, jotka keskittyvät erityisesti katu ympäristön viihtyisyyttä parantaviin toimiin.

Kallion kesäkatujen myötä Hämeentielle on tulossa ensi kesäkaudeksi istutuksia sekä aiempaa enemmän oleskelumahdollisuuksia. Hämeentielle tehtävät toimet ovat kuitenkin pienempiä ja pistemäisempiä kuin

muilla Kallion kesäkaduilla viikkauden ja suuren mittakaavan takia. Hämeentien jalkakäytävän osuudella ei ole tilaa mittavalle vehreyttämiselle. Kesäkadut voivat olla askel kohti pysyvämpiä ratkaisuja, vaikka mahdolliset pysyvät muutokset eivät ole täysin samanlaisia kuin mitä kesäkaduilla toteutetaan.

Vehreyden lisääminen katukuvassa on tavoitteena kannatettava ja sitä pyritään nykyään laajasti edistämään. Suunnittelun aikajänteet ovat kuitenkin pitkiä, joten katu ympäristöjen vehreyteen tähtäävät toimenpiteet realisoituvat katukuvaan viiveellä.

Valtuustoaloite

Valtuutettu Petrus Pennanen ja 16 muuta valtuutettua ovat tehneet 10.4.2024 seuraavan sisältöisen valtuustoaloitteen:
Kasvillisuuden lisääminen katutilaan

"Kasvillisuus, kuten puut, pensaat ja kukkaniityt lisäävät kaupunkitilan viihtyvyyttä visuaalisesti, ilmaa raikastaen ja tuulelta, kuumuudelta sekä rankkasateilta suojaten. Suomalaiset luonnonkasvit parantavat myös kaupunkilaisten terveyttä esimerkiksi allergioita vähentämällä ja tuovat kaupunkiin hyönteisiä, lintuja ja muuta luontoa.

Viihtyvyys ei liity vain kaupunkilaisten mielialaan, vaan myös ihmisten kiinnostukseen liikkua ja oleskella kaupunkitilassa. Se vaikuttaa oleellisesti kaupallisten palveluiden menestymiseen ja kaupungin talouden kehitykseen.

Helsingissä on joillakin kaduilla puita, mutta kasvillisuutta voidaan lisätä. Esimerkiksi Hämeentien uudistuksen joukkoliikennekaduksi on kerrottu johtaneen kadun elinvoiman ja palveluiden vähenemiseen kivisellä ja kolkolla kadulla (HS 15. ja 16.8.23). Hämeentiellä ja muilla kaupungin kaduilla voitaisiin kasvillisuutta lisätä esimerkiksi:

- Muuttamalla raitiovaunukaistat viherradoiksi, joilla kasvaa luonnollisia suomalaisia niittykasveja. Kumpulan puiston rata on tästä esimerkki.
- Tekemällä julkisen liikenteen pysäkkikatoksiin viherkatot + Laittamalla puut pysäkkikatosten päätyihin
- Laittamalla puita tien levennyksiin ja liikennesaarekkeisiin

Puun istutuslaatikko vie noin 65 * 65 cm kadun päällistä tilaa liikenteeltä, eli vain 0,4 neliometriä. Sellainen mahtuu vaikkapa liikennesaarekkeen tai pysäkkikatoksen päätyyn. Kaupungissa on kehitetty Tekesuella ahtaiden paikkojen istutuslaatikko, jota on käytetty mm. Aurinkolahdessa. Kapeisiin tiloihin mihin puut eivät mahdu, kuten ajoradan ja

kevyen liikenteen väylän väliin, voi sijoittaa vaikkapa luonnollisten kasvien kukkaniittykaistaleen.

Allekirjoittaneet kaupunginvaltuutetut pyytävät, että kaupunki selvittää edellä mainittuja ja muita mahdollisuuksia lisätä kasvillisuutta katutilaan, ja toteuttaa niitä esimerkiksi Hämeentiellä."

Toimivalta

Hallintosäännön 30 luvun 11 §:n 2 momentin mukaan kaupunginhallituksen on osoitettava aloite vastattavaksi sille lautakunnalle tai johtokunnalle, jonka toimivaltaan tai jonka alaisen viranomaisen toimivaltaan aloitteessa esitetty toimenpide kuuluu.

Aloitteessa esitetty toimenpide kuuluu kaupunkiympäristölautakunnan tai sen alaisen viranomaisen toimivaltaan.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Ville Lehmuskoski

Lisätiedot

Maria Hyövälti, johtava maisema-arkkitehti, puhelin: 09 310 37494
maria.hyovalti(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuustoaloite 10.04.2024 Pennanen Petrus Kasvillisuuden lisääminen katutilaan

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Aloitteen tekijä

Otteen liitteet

Esitysteksti

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano